

2007 09 24

Till
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Styrelsen för föreningen Sveriges Socialchefer yttrande över Ansvarskommitténs slutbetänkande (SOU 2007:10) Hållbar samhällsutveckling med utvecklingskraft

Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS) är inte formell remissinstans men önskar ändå lämna synpunkter på Ansvarskommitténs slutbetänkande. FSS har valt att lägga synpunkter på förslag som framförallt påverkar den kommunala nivån och framförallt på avsnittet om en likvärdig hälso- och sjukvård.

FSS yttrande över delbetänkandet (SOU 2003:123) Utvecklingskraft för hållbar välfärd

I yttrande över delbetänkandet (SOU 2003:123) skrev FSS styrelse bland annat:

FSS ser stora problem med att finansiera det offentliga åtagandet för välfärdsfrågorna i framtiden, inte minst mot bakgrund av den demografiska utvecklingen. En förutsättning för att det ska vara möjligt är en förändrad syn på statens och kommunernas roll liksom synen på nödvändigheten av hög grad av likformighet av välfärdstjänsternas innehåll inom landet. Ett decentraliserat ansvar för välfärdsfrågorna behöver inte och bör inte leda till att välfärden urholkas i vissa delar av landet. Olikheter bör vara en del av en lokal anpassning utifrån likvärdiga villkor.

*Välfärdsuppdragets omfattning är idag så stort att det är svårt att finansiera. Det finns redan idag ett underskott, inte minst inom den kommunala sektorn. **Skall det vara möjligt att bibehålla nuvarande nivå i framtiden måste allt mer ansvar och allt fler beslut fattas på kommunal nivå.** Utvecklingen pekar mot att medborgarna önskar allt mer individuellt utformade och flexibla tjänster av samhället. Det är FSS uppfattning att välfärdstjänsterna utförs till lägre kostnader med ett kommunalt ansvarstagande. Den kreativitet och lokala anpassning som sker på kommunal nivå är kostnadsreducerande. Det innebär att FSS anser att en utveckling i linje med kommitténs alternativ 2 med ett mer självständigt kommunalt uppdrag är nödvändig för att klara välfärden.*

En utveckling i linje med kommitténs alternativ 2 innebär att kommunernas frihet ökar. För att detta skall kunna ske behöver en översyn av lagstiftningen göras. Det gäller synen på ramlagstiftning kontra rättighetslagstiftning inom det sociala området men även synen på lagstiftningen inom andra områden som t ex rör arbetsmiljöområdet. Överhuvudtaget så är det viktigt att sociallagstiftningen står i samklang med de ekonomiska möjligheterna annars kommer trovärdigheten och legitimiteten för lagstiftningen att urholkas.

Utvecklingen innebär förändringar inte bara ur myndighetsperspektivet utan även sett utifrån medborgarperspektivet. Det krävs att det politiska systemet kan och vill hantera de frågor om olikheter som uppstår hos medborgarna. Utvecklingens positiva sida ur medborgarperspektivet är att den ger förutsättningar för ett ökat lokalt engagemang. Medborgarengagemanget påverkar i sin tur i positiv riktning legitimiteten för det demokratiska systemet.

FSS stödjer tanken på att den framtida finansieringen av välfärden även i fortsättningen består av tre delar, en skattefinansierad del, en del finansierad genom arbetsgivaravgifter och en del genom egna försäkringar och/ eller avgifter. Den egenfinansierade delen måste öka väsentligt i förhållande till nuläget. Det kan ske speciellt inom äldreområdet där allt fler äldre har allt bättre ekonomiska förutsättningar. För de grupper som saknar möjlighet att bära högre avgifter, måste det finnas möjlighet till avgiftsreduktion.

FSS tar inte ställning till den kommunala organisationen. Omfattningen av det kommunala uppdraget enligt alternativ 2 kan, om nuvarande kommunala organisation bibehålls, komma att kräva en utveckling av samverkan mellan kommuner. Det är viktigt att lagstiftningen anpassas så att samverkan möjliggörs. Inom det sociala området kan det t ex innebära behov av översyn av bestämmelserna för myndighetsutövning.

FSS ser en förändrad roll för statsmakten gentemot kommunerna om alternativ 2 helt eller delvis förverkligas. **Statens roll blir, i förhållande till idag, mindre tillsyn och mera stöd till kommunerna i form av utveckling och utvärdering.** För att klara välfärdsåtagandet framöver behöver kommunerna fokusera utveckling och nytänkande. Väsentligt är att staten tydligt bidrar till och understödjer detta. Om tillsynen alltför ensidigt fokuserar kontroll av etablerade system och rutiner finns en risk för att detta försvårar den utveckling som är nödvändig för att klara det framtida välfärdsåtagandet. Statens nuvarande arbete med tillsynsfrågor är kostnadsdrivande och försvårar lämpliga lokala anpassningar.

FSS uppfattning är att staten bör ta över ansvaret för de välfärdstjänster som ska vara likvärdiga över hela landet eller kräver specialistkompetens som kommuner inte kan ha.

Det är viktigt enligt FSS mening att grundförhållningssättningen hela tiden är att det lokal kommunala ansvaret ska stimuleras och utvecklas för att det fortsatta välfärdsbygget ska tryggas.

Den statliga styrningen av den kommunala nivån som kommer att finnas kvar, även med ett decentraliserat ansvar för välfärdsfrågorna, bör kännetecknas av tydlighet och förutsägbarhet.

Den ingång i frågeställningen som kommittén haft, nämligen medborgarperspektivet är enligt FSS uppfattning i grunden är riktig. Det finns dock skäl att i det fortsatta utredningsarbetet närmare analysera professionens ställning i beslutsprocessen. **FSS ser positivt på en utökad professionalisering av socialtjänsten. Förslag i denna riktning bör självfallet även beakta medborgarperspektivet.**

FSS kommentar till slutbetänkandet

FSS hänvisar inledningsvis till ovan redovisade synpunkter på delbetänkandet som i hög grad har bäring även på slutbetänkandet.

FSS anser att slutbetänkandet i allt för hög grad har låst sig vid nuvarande struktur för samhällsorganisation. Förslaget lägger inga radikala förslag som påverkar den primärkommunala strukturen. FSS anser att kommunerna bör ha en tydligare roll som ansvarig för välfärdstjänster. Ett förslag som borde ha övervägts är att i högre grad lägga kostnadsansvaret inom det sociala området på den primärkommunala nivån. Kommunerna skulle förutom att producera välfärdstjänster också kunna köpa tjänster från en regional nivå eller från andra kommuner eller privata utförare. Ett sådant förslag hade sannolikt krävt att de minsta kommunerna gått samman. Förslaget skulle sannolikt minimera den gråzonsproblematik, som också kommittén lyfter fram, och som finns inom det sociala området, t ex äldre-, handikapp-, missbruk-, barn- och ungdomsvården. Kommitténs förslag om att överväga en ändrad uppgiftsfördelning inom missbruksvården för att ge landstinget det övergripande ansvaret för vård och behandling fokuserar i och för sig problemet, men ger fel svar. FSS vänder sig emot förslaget att ansvaret för missbruksvården läggs över till Landstingen.

FSS skrev i sitt yttrande över delbetänkandet att det krävs en utveckling av samverkan mellan kommunerna. Det gäller inom det sociala området sådant som rätten att bedriva myndighetsutövning mellan kommunerna, möjligheten att bedriva verksamhet i en annan kommun. Regelverket får inte försvåra för kommunerna att bedriva en effektiv verksamhet, inte minst inom socialtjänsten.

FSS saknar ett resonemang om tydligare uppdelning mellan politik och förvaltning. Inte minst inom det sociala området bör en ökad professionalisering eftersträvas, med beaktande av medborgarperspektivet.

Det är bra enligt FSS mening att kommittén uppmärksammar det framtida behovet av stöd till mindre kommuner med minskande befolkning för att klara utförandet av komplicerade välfärdstjänster och att man vill underlätta för kommuner som önskar att inleda en process mot sammanläggning.

Förslaget om att statens styrning skall renodlas genom normering ligger i linje med FSS syn på förhållandet mellan staten och kommunerna. Tydlighet och förutsägbarhet är nödvändig för en väl fungerande samverkan mellan stat och kommun. En framtida ordning med samråd mellan staten och den kommunala sektorn kan vara en bra form för att förbättra samspelet.

I förslaget nämns att socialstyrelsen skall svara för ett gemensamt ramverk för kunskapsstyrning och att regionala kunskapscentra skall skapas inom hälso- och sjukvårdsområdet. FSS anser att en viktig del av kunskapsproduktionen idag sker lokalt och regionalt. Det är viktigt att statens satsningar inom området inte hämmar utan stöder och utvecklar dessa lokalt förankrade utvecklingsinsatser, t ex inom ramen för FoU verksamheten. Det kommer troligen att vara nödvändigt med en utveckling mot regionala kunskapscentra även inom socialtjänstområdet för att kunna skapa hållbara strukturer och bra förutsättningar för forskning och utveckling och koncentrera de begränsade resurser som finns tillgå.

För FSS styrelse
Per-Olof Forsblom, Ordförande i FSS

